

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЕНТЕРОСОРБЕНТІВ У МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

¹Мазепа Ю.С., ²Терещенко В.П., ¹Піщиков В.А.

¹Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини
Державного управління справами

²Інститут сорбції та проблем ендоекології НАН України

Резюме. На підставі власного досвіду та виходячи із загальновідомих властивостей систем розроблено систему організаційного забезпечення застосування ентеросорбентів у медичній практиці і висвітлено передбачувані результати від її реалізації. Представлено власну інтерпретацію поняття «еферентна медицина».

Ключові слова: система, ентеросорбція, еферентна медицина.

Вступ. Людство виявляє все більше занепокоєння стосовно забруднення навколишнього середовища, а особливо його впливу на здоров'я та благополуччя населення планети. У 2004 році ВООЗ у «Доповіді про стан охорони здоров'я у світі» розглянула 102 категорії хвороб і зазначила, що фактори екологічного ризику роблять свій внесок у 85 з них. Така ситуація свого часу стала поштовхом до розвитку нового напрямку – так званої еферентної медицини. Доцільність впровадження методів еферентної медицини обумовлюється необхідністю очищення організму як здорової, так і хворої людини в умовах зростаючого забруднення довкілля пестицидами, важкими металами, радіонуклідами й іншими ксенобіотиками. Зважаючи на перенасичення організму сучасної людини екзо- та ендотоксинами, вчені зауважують, що без детоксикації лікування менш ефективне або ж взагалі не ефективне. Аналіз даних літератури свідчить, що багато країн світу використовують можливості еферентної терапії у лікуванні різноманітної патології.

Сучасна медицина може запропонувати різні варіанти еферентної терапії, серед яких плазмозферез, плазмсорбція, гемодіаліз, гемосорбція, лімфосорбція, лікворсорбція, гемоксигенація, УФОК (ультрафіолетове опромінення крові), ВЛОК (внутрішньовенне опромінення крові), ентеросорбція та інші.

Підвищення уваги до застосування можливостей еферентної терапії в Україні виникло внаслідок погіршення показників стану здоров'я населення (протягом 5 – річного періоду поширеність хвороб серед населення України зросла на 11%, захворюваність – на 3,1%, коефіцієнт смертності – на 0,3%), що також пов'язують і з катастрофічною екологічною ситуацією [1]. У межах цієї проблеми, опікуючись нагайними питаннями збереження здоров'я нації, актуальним є використання ентеросорбції як найфізіологічнішого та (що теж досить важливо з огляду на економічні негаразди) найдешевшого методу. Так, при лікуванні ряду захворювань задіяння ентеросорбентів скорочує терміни терапії у 1,5-2 рази, що має суттєве економічне значення.

Свого часу професор А.Л. Костюченко [2], позиціонує еферентну терапію в сенсі екстракорпоральної гемокорекції, вказував, що, по суті,

спостерігається становлення нового розділу клінічної медицини, котрий претендує на самостійність, бо наявні всі необхідні для цього вимоги: 1) розроблені теоретичні основи еферентної медицини; 2) запроваджені до повсякденної практики оригінальні методи лікування властиві саме цьому розділу медичної науки; 3) достеменно є соціальне замовлення, тобто потреба лікарів-практиків щодо даного розділу лікарської діяльності; 4) з'явилися фахівці, котрі повсякденно займаються лише екстракорпоральною гемокорекцією.

Вочевидь три перших позиції цілковито прийнятні щодо *ентеросорбції*, а от останній пункт однозначно не підходить: ентеросорбенти використовують у повсякденній діяльності лікарі усіх спеціалізацій [3-16].

Загалом, з нашої точки зору, еферентна медицина – це окреме відгалуження клінічної медицини, сутність якого полягає у корекції гомеостазу завдяки видаленню шкідливих субстанцій екстракорпоральним шляхом або за допомогою предметного введення в організм людини речовин/матеріалів, котрі можуть бути одночасно носіями корисних агентів.

У своїй роботі, результати якої наразі пропонуємо фаховій аудиторії, ми керувались тим, що різке погіршення екологічної ситуації в Україні, неконтрольований вплив факторів забруднення довкілля на населення, необхідність збереження здоров'я нації, відсутність науково обгрунтованої організації сил і засобів медичної служби для розвитку ентеросорбції як різновиду еферентної медицини потребує якомога швидшого вирішення цих питань.

Метою наукового пошуку була розробка системи організаційного забезпечення застосування ентеросорбентів у медичній практиці.

Результати та їх обговорення. Загальновідомо, що *система* (від гр. «складений» - множина взаємопов'язаних об'єктів, організованих процесом системогенезу в єдине ціле і, можливо, протиставне середовищу або суперсистемі. Система у системному аналізі – сукупність сутностей (об'єктів) та зв'язків між ними, виділених із середовища на певний час і з певною метою.

Система у загальному сенсі – це сукупність сильно пов'язаних об'єктів, які володіють властивостями організації, спорідненості, цілісності та членимості. Термін використовується для означення як конкретної системи (наприклад, економічна система України), так і для абстрактної теоретичної моделі (наприклад, ринкова економічна система). Абіякий неелементарний об'єкт можна розглянути як підсистему цілого (якого цей об'єкт стосується), виділивши у ньому окремі частини та визначивши взаємодії цих частин, котрі служать якійсь функції.

Вочевидь у даному випадку суперсистемою щодо предмету нашої уваги постає система охорони здоров'я, а підсистемами можуть бути та, що управляє й та, якою управляють (рис.).

У таблиці 1 ми узагальнили відомі властивості систем, аби надалі відтворити більшість із них в нашому аналітичному продукті (див. рис. 1).

Загальновідомі властивості систем

Групи	Конкретний вимір
Пов'язані з метою та функціями	<ul style="list-style-type: none"> • Синергічність – односкерованість (або доцільність) дій компонентів підсилює ефективність функціонування системи • Пріоритет інтересів системи більш широкого (глобального) рівня перед інтересами її компонентів • Емерджентність – цілі (функції) компонентів системи не завжди співпадають з цілями (функціями) системи • Мультиплікативність – і позитивні, й негативні ефекти функціонування компонентів у системі володіють властивістю примноження, а не додавання • Цілеспрямованість • Альтернативність шляхів функціонування та розвитку
Пов'язані зі структурою	<ul style="list-style-type: none"> • Цілісність – первинність цілого щодо частини; поява у системі нової функції, нової якості, що органічно походять із елементів, які її складають, але не притаманні жодному з них, взятому ізольовано • Неадитивність – принципове незведення властивостей системи до суми властивостей компонентів, котрі її складають • Структурність – можлива декомпозиція системи на компоненти, встановлення зв'язків між ними • Ієрархічність – кожен компонент системи може розглядатися як система (підсистема) більш широкій глобальній системі
Пов'язані з ресурсами і особливостями взаємодії з середовищем	<ul style="list-style-type: none"> • Комунікативність – існування складної системи комунікацій із середовищем у вигляді ієрархії. • Взаємодія і взаємозалежність системи і зовнішнього середовища
	<ul style="list-style-type: none"> • Адаптивність – прагнення до стану стійкої рівноваги, яка передбачає адаптацію параметрів системи до параметрів зовнішнього середовища, що змінюються (однак «нестійкість» не в усіх випадках є дисфункціональною для системи, вона може виступати і в якості умови динамічної рівноваги) • Надійність – функціонування системи при виході з ладу одного з її компонентів, збереженість проектних значень параметрів системи впродовж запланованого періоду
Інші	<ul style="list-style-type: none"> • Інтерактивність – наявність системоутворюючих, системозберігаючих чинників • Еквіфінальність – здатність системи досягати станів, незалежних від вихідних умов. Які визначаються лише параметрами системи. • Спадковість • Розвиток • Порядок • Самоорганізація

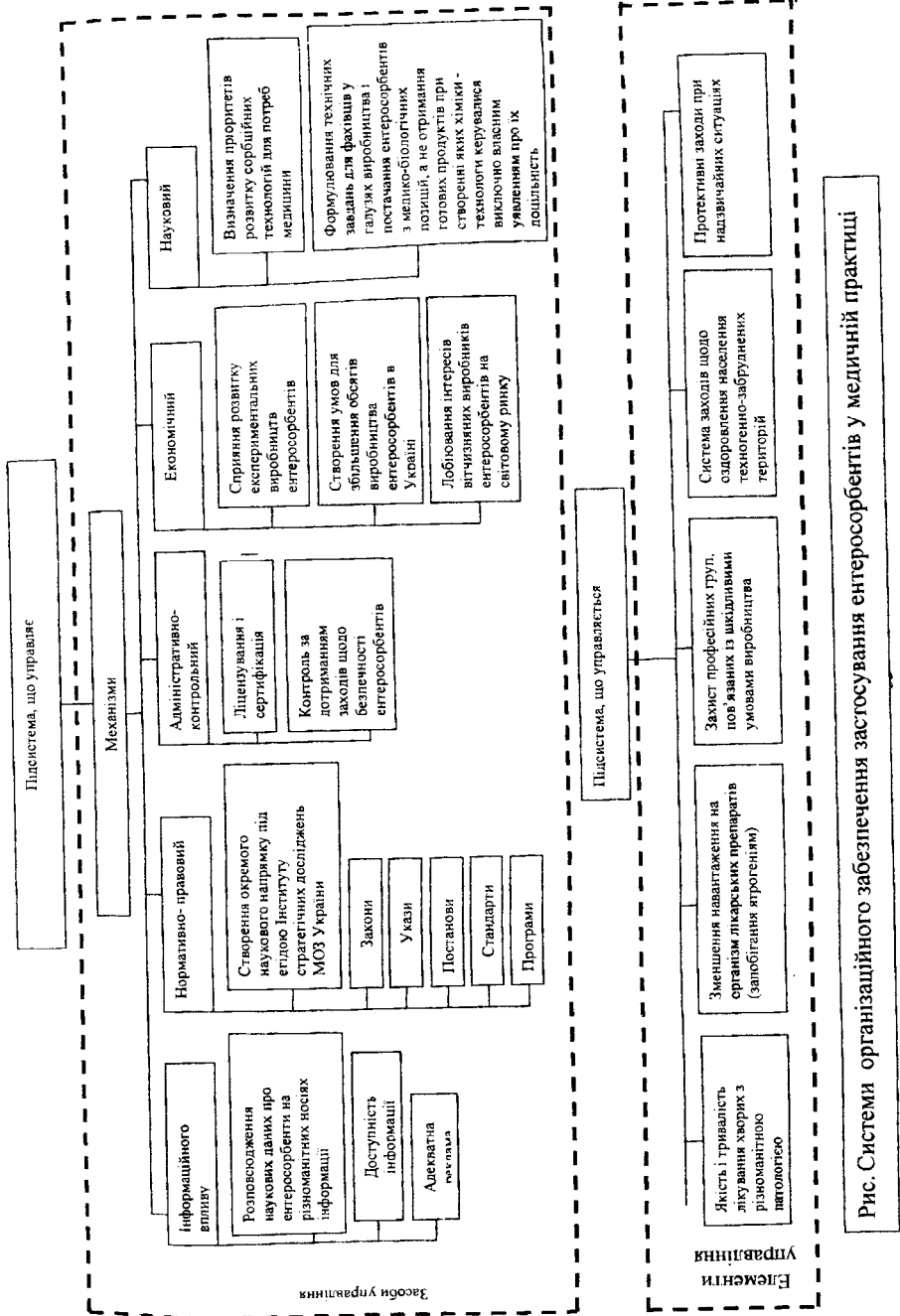

Рис. Системи організаційного забезпечення застосування ентросорбентів у медичній практиці

Натепер формування системних уявлень властиве багатьом розробкам науковців, особливо тим, котрі передбачають реальне практичне втілення. Ми теж скористалися досвідом одного з авторів [17] при розробці системи організаційного забезпечення застосування ентеросорбентів у медичній практиці (див. рис.).

Література

1. Міністерство охорони здоров'я, Український Інститут стратегічних досліджень. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. – Київ, 2009. – С.33-104.
2. Эфферентная терапия (в комплексном лечении внутренних болезней / Под ред. А.Л. Костюченко. – СПб.: ИКФ «Фолиант», 2000. – 432 с.
3. Беляков Н.А., Соломенников А.В., Журавлева И.Н., Соломенникова Л.О. Энтеросорбция – механизмы лечебного действия // Эфферентная терапия. – 1997. – Т. 3, №2. С.20-26.
4. Н.М. Гуріна, К.І. Бардахівська Энтеросорбенти як засіб детоксикації організму // Доступний з: <<http://kiulong.com.ua/content/view/67/58/>>.
5. Деденко И.К., Литвинюк В.А., Торбин В.Ф. Эфферентные методы лечения пищевых токсикоинфекций. – К.: Нора-принт, 1998. – 360 с.
6. Энтеросорбенти у медичній практиці / Терещенко В.П., Піщиков В.А., Мазепа Ю.С. та ін./ За ред. В.П. Терещенко, В.А. Піщикова. – К.: МВЦ «Медінформ», 2008. – 80 с.
7. Застосування ентеросорбентів у медицині і ветеринарії: методичні рекомендації / Терещенко В.П., Піщиков В.А., Дегтярьова Л.В. та ін.- К., 2005. – 53 с.
8. Казак С.С., Горячева І.П., Альвінська С.П. Використання сорбційних властивостей пшеничних висівок у лікуванні дітей, хворих на дисбактеріоз кишок // Біосорбційні методи і препарати в профілактичній та лікувальній практиці: Зб. наук. праць. – Київ, 1997. – С.194-197.
9. Клиническое применение препарата Энтеросгель у больных с патологией органов пищеварения: Метод. рекомендации для врачей / Под ред. И. А. Маева, Ю. Н. Шевченко, А. Б. Петухова. – М.: МЗ РФ, 2000. – 90 с.
10. Леванова В.П. Лечебный лигнин. – СПб.: ЦСТ, 1992. – 136 с.
11. Лоскутов А.И., Беляков Н.А., Соломенников А.В. Энтеросорбенты // Энтеросорбция. – Л.: ЦСТ, 1991. – С. 9–47.
12. Мазепа Ю.С., Піщиков В.А, Терещенко В.П. Про доцільність залучення ентеросорбентів до протоколів лікування різноманітних захворювань // Всеукраїнська науково-практична конференція «Медико-технологічні нормативи в роботі лікувальних закладів: сучасний стан проблеми в Україні»: Тез. док., 15-16 жовтня 2009 р. – К.: 2009. – С. 45–46.
13. Методичні засади застосування ентеросорбентів при різноманітних аномаліях імунної відповіді / За ред. В.П. Терещенко, Л.В. Дегтярьової. – К.: МВЦ «Медінформ», 2007. – 80 с.
14. Медицинская химия и клиническое применение диоксида кремния / Под ред. А.А.Чуйко. – К.: Наукова думка, 2003. – 415 с.

15. Хотимченко Ю.С., Кропотов А.В. Энтеросорбенты для больных и здоровых // Мед.-фарм. вестн. Приморья. – 1998. – № 4. – С. 99-107.

16. Mongean R., Behrens W. Effects of dietary fiber on vitamin E status in rats: dose-response to wheat bran // Nutr. Res. – 1986. – Vol. 6, № 2. – P. 215-224.

17. Миронова С.Ф. Механізми державного управління безпекою життєдіяльності населення техногенних регіонів: Автореф. дис... д-ра наук з державного управління: 25.00.02 – механізми державного управління. – Донецьк, 2010. – 40 с.

СИСТЕМА ОРГАНИЗАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРИМЕНЕНИЯ ЭНТЕРОСОРБЕНТОВ В МЕДИЦИНСКОЙ ПРАКТИКЕ

Мазепа Ю.С., Терещенко В.П., Пищиков В.А.

Резюме. На основании собственного опыта, исходя из общеизвестных свойств систем, разработана система организационного обеспечения применения энтеросорбентов в медицинской практике и отражены ожидаемые результаты от ее реализации. Представлена собственная интерпретация понятия «эфферентная медицина».

Ключевые слова: система, энтеросорбция, эфферентная медицина.

THE SYSTEM OF PROVIDING ENTEROSORBENTS IN MEDICAL PRACTICE

Y.Mazepa, V.Tereschenko, V.Pischikov

Summary. Based on the results of own experience going out from well-known properties of the systems we developed the system of providing enterosorbents in medical practice and results from its realization. We also presented our interpretation of concept «Efferentiv medicine».

Keywords: system, enterosorbents, efferentiv medicine.

УДК 351.773

СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ БАГАТОПРОФІЛЬНОГО АМБУЛАТОРНО- ПОЛІКЛІНІЧНОГО ЗАКЛАДУ

Грищенко В.М.

Управління охорони здоров'я та медичного забезпечення Державного управління справами

Резюме. Розглянуто можливість впровадження критеріїв оцінки якості медичної допомоги на рівні амбулаторно-поліклінічних закладів I та II рівня як одного із важливих показників ефективності реформування галузі охорони здоров'я. Запропоновано методіку автоматизованого розрахунку інтегрального показника якості медичної допомоги населенню.

Ключові слова: якість медичної допомоги, доказова медицина, реформування галузі охорони здоров'я, інтегральний показник якості медичної допомоги.

Вступ. Ринкова відсталість національної системи охорони здоров'я, її високозатратність та економічна неефективність, низька якість та обмежена доступність медичної допомоги спричиняють незадоволеність переважної більшості населення. Тому давно назріла реформа системи охорони здоров'я, яка започаткована у трьох областях та столиці України в якості пілотного проекту, покликана стати дороговказом для галузі охорони здоров'я до якісно нового рівня надання медичної допомоги. Протягом двох років мають бути